

Tanja van der Lippe, hoogleraar sociologie

‘Combinatie werk-zorg vraagt nieuwe regels’

Nederlanders zijn druk-druk-druk, maar koesteren het samen zijn met gezin en familie. In 2030 zal dat niet veranderd zijn, verwacht gezinshoogleraar Tanja van der Lippe. Maar de combinatie van zorg en arbeid moet wel draaglijk blijven.

TEKST Loek Kusiak FOTO Dirk Hol

Werk en privé lopen steeds vaker door elkaar heen. Door de flexibilisering van arbeidstijden en Het Nieuwe Werken vervagen de grenzen. Ook de voortdurende bereikbaarheid via mail en smartphone geven ons het gevoel dat het werk nooit klaar is. Ondertussen moet er gekookt, voor kinderen gezorgd en gesport worden. Vooral gezinnen met tweeverdieners hebben het de afgelopen decennia drukker gekregen, zegt Tanja van der Lippe, hoogleraar sociologie van huishoudens en arbeidsrelaties aan de Universiteit Utrecht. ‘De arbeidsparticipatie van vrouwen met kleine kinderen is sinds 1990 gestegen van 27 naar 70 procent. Tweeverdieners besteden niet alleen veel tijd aan werk, maar ook aan hun kinderen.’

De tijdnoed die deze tweeverdieners ervaren, groeit ten opzichte van gezinnen waar partners niet allebei grote banen hebben, zegt Van der Lippe. Zij doet onderzoek naar de

balans tussen werk en privéleven. ‘Dat verschil zou naar 2030 kunnen toenemen. Dan heb je een samenleving met enerzijds gezinnen met tweeverdieners met volle banen, vooral onder hoogopgeleiden, en anderzijds gezinnen waar dit niet het geval is, met veel vrije tijd dus.’

Vakantie

De balans tussen werk en privé is overigens in werkelijkheid minder verstoord dan we vaak denken. Van der Lippe: ‘Naast de werkelijke drukte is er ook het idee van drukte: we denken dat we tijd tekortkomen. Vergeleken met andere Europese landen besteden we in Nederland gemiddeld genomen juist de minste tijd aan betaald werk en zorgtaken. Wij zijn het land waar mensen het vaakst op vakantie gaan.’

‘Vrouwen besteden steeds minder tijd aan huishoudelijk werk – ook dat is een trend. Vooral tweeverdie-

ners met kinderen huren daarvoor hulp in. De gewonnen tijd is *quality time* voor de leuke dingen met de kinderen. Maar ook in die vrije tijd willen we alles eruit halen; dat zorgt voor extra drukte. Het zit in onze cultuur ingesleten te antwoorden dat je het druk hebt als iemand vraagt hoe het met je gaat. Maar ik moet toegeven: voor echtparen met jongere kinderen zijn sommige momenten ook echt druk. Die periode wordt niet voor niets het spitsuur van het leven genoemd.’

Ondanks de hectiek in ons bestaan verwacht Van der Lippe niet dat de aandacht voor het gezin zal afnemen. ‘Het gezin is het oudste instituut aller tijden, voor velen de ultieme cocon van geborgenheid. Het gezin van deze tijd kent vele verschijningsvormen, van klassiek tot stiefgezinnen en eenoudergezinnen. Maar *overall* zijn Nederlanders nog steeds een gelukkig volk.’

Het samenzijn rond onze maaltijden blijven we koesteren

Van der Lippe verwacht niet dat Nederlandse gezinnen in 2030 meer op Amerikaanse zijn gaan lijken. ‘Daar eten gezinsleden vaak op verschillende tijden. Dat wij ergens tussen vijf en acht uur ’s avonds samen aan tafel zitten en de dag evalueren, zal niet zomaar veranderen. Sinds vrouwen in 1970 massaal de arbeidsmarkt opgingen, staat het eten nog steeds tussen om zes uur op tafel. Het samenzijn rond onze maal-

tijden blijven we koesteren. Alleen Fransen zitten langer aan tafel.’

Zorgtaken

Waar zij zorgen over heeft, zijn de ontwikkelingen rond de participatiesamenleving en de gevolgen voor de rolverdeling tussen partners in zorgtaken. ‘Het kabinet gaat ervan uit dat mantelzorg aan ouders of andere familieleden vanzelfsprekend wordt. Maar ik zie weinig handvatten. Er is onvoldoende nagedacht over de kansen en de tijd die mensen hebben om kwetsbare families en gezinsleden, vrienden of burens te ondersteunen. Gaan grootouders meer voor de kleinkinderen zorgen? Wie van de partners gaat voor het zieke familielid zorgen? Kunnen we in 2030 door de verplichting van mantelzorg niet meer op vakantie? Kunnen kwetsbare groepen *überhaupt* wel zelf om hulp vragen?’

Als de mantelzorg vooral neerkomt op vrouwen die ook steeds vaker een baan hebben, zal de gender-ongelijkheid volgens Van der Lippe toenemen. ‘Momenteel is maar de helft van het aantal vrouwen in Nederland economisch zelfstandig.’

Bedrijfsbelang

Van der Lippe vindt het een ‘kwestie van goed werkgeverschap’ om voor medewerkers de combinatie van arbeid en (mantel)zorg te faciliteren. ‘De kernvraag is: is mijn werkgever ook verantwoordelijk voor mijn zorg-

verlof? Hij vindt het toch belangrijk dat ik goed blijf presteren? In die discussie hoor ik de bedrijven nog veel te weinig. Het organiseren van arrangementen voor arbeid en zorg is naar 2030 een essentieel thema. Bedrijven zien hun gedreven en talentvolle medewerkers niet graag vertrekken omdat die zorg en arbeid niet kunnen combineren. Wat dat betreft kunnen we ons spiegelen aan Scandinavische landen. Die zijn hierin al een stuk verder.’

Wie van de partners gaat voor het zieke familielid zorgen?

Met een Europese subsidie van 2,25 miljoen euro is Van der Lippe in negen EU-landen een onderzoek gestart naar investeringen door bedrijven in een duurzame werknemerspopulatie. ‘We kijken welke organisaties investeren in menselijk en sociaal kapitaal. Denk aan werk/familie-beleid, zorgverlof, kinderopvang en de inzetbaarheid van oudere werknemers en de gevolgen voor de productiviteit en werknemerstevredenheid. De dataverzameling moet resulteren in beleidsaanbevelingen voor een duurzame arbeidsmarkt voor de toekomst.’ ■

Verreijkers

Waar verdienen we in 2030 ons brood mee? Wat zijn dan onze problemen? Wat is dan opgelost? In de serie *Verreijkers* kijken deskundigen naar de toekomst. Deel 9: hoogleraar sociologie Tanja van der Lippe.